

Nr 192.

Av herr **Lithander m. fl.**, om skrivelse till Kungl Maj:t
angående indragning av kontrollstyrelsen.

I sitt yttrande till statsrådsprotokollet vid föredragning av finansplanen för statsregleringen erinrade finansministern om den av honom anbefallda granskningen, särskilt i personalhänseende, av ämbetsverkens äskanden för nästa budgetår, och uttalade han därvid, att den hittills vidtagna undersökningen endast borde betraktas som början till en efter större linjer anlagd, mera allmän eftersyn, om ej genom slopande av onödiga eller alltför kostsamma uppgifter förvaltningen kunde förenklas och förbilligas.

När man i anslutning till finansministerns berörda uttalande tager en överblick över statsförvaltningen, synes det, som om särskilt ett verk, framförallt på senare tid, vuxit ut på ett sätt och i en omfattning, som säkerligen ingen från början tänkt sig, nämligen kontrollstyrelsen.

Kontrollstyrelsen, eller som den först benämndes kontroll- och justeringsstyrelsen, tillkom genom beslut vid 1907 års riksdag, och utgör en fortsättning av finansdepartementets dåvarande kontroll- och justeringsbyrå. Dess närmaste uppgift var att utöva överinseendet av kontrollen vid tillverkningen och beskattningen av brännvin, maltdrycker och socker m. m., ävensom handhava kontrollen över försäljningen av brännvin.

Kontrollstyrelsens personalbehov utgjordes från tiden för styrelsens tillkomst och ända fram till 1914 av åtta personer, oaktat styrelsen under denna tidsperiod erhållit ytterligare uppgifter. Genom den vidgade befogenhet, särskilt i fråga om brännvinsförsäljningen, som började år 1915, ansågs förstärkning av kontrollstyrelsens arbetskraft nödig och från nämnda tid ökades personalantalet från varje år så, att detsamma för närvarande uppgår till ej mindre än 42 personer, oberäknat det antal personer, som sysselsätts i pris- och inköpsnämnden, kontrollrådet, systembolagets förtroendenämnd m. m.

Kostnaden för avdelningen för kontrollen över tillverkningsavgifter och avdelningen för rusdrycksförsäljningsärenden uppgick år 1914 till, såvitt vi kunnat konstatera, 45,600 kronor. Från nämnda år hava kost-

naderna alltså ökat, så att de, enligt vad vi uttrönt, för år 1922 stigit till över 600,000 kronor. I sistnämnda belopp äro dock inbegripna kostnaderna för avdelningen för ärenden angående skattefri sprit m. m., vilka bekostas av vin- och spritcentralens dotterbolag, aktiebolaget skattefri sprit. Nu berörda utgifter avse kontrollstyrelsens egen verksamhet. Då man betänker, att exempelvis i Danmark skatteintäkterna av brännvin och malt-drycker enligt tillgängliga uppgifter uppgå till i det närmaste 50,000,000 kronor, medan slutsiffrorna för hela kontrollen icke belöpa sig till mer än cirka 100,000 kronor, måste det förefalla synnerligen beaktansvärt, att i Sverige kostnaderna för den kontroll, som utövas enbart av kontrollstyrelsen, uppgå till här ovan nämnda belopp, och då har i allt fall icke tagits hänsyn till de högst betydande kostnaderna för den kontroll, som utövas genom överkontrollörer, kontrollörer, tillsyningsmän m. fl. I detta sammanhang kan anmärkas, att man varken i Danmark eller Norge ansett sig behöva ett särskilt ämbetsverk motsvarande kontrollstyrelsen, utan handläggas hithörande frågor av respektive länders tulldepartement.

Inför den utveckling, som sålunda ägt rum inom kontrollstyrelsen, frågar man sig onekligen, om något kan åtgöras för att nedbringa de härav föranledda kostnaderna. Vid övertägande av detta spörsmål måste man osökt fråga sig, huruvida det verkligen skulle erfordras ett självständigt och för staten mycken dyrbart ämbetsverk för frågor av ifrågavarande art. Utan tvivel borde dessa frågor kunna handläggas inom andra områden av statsförvaltningen på ett enklare och för staten mindre betungande sätt. Kontrollstyrelsen har ej heller ännu hunnit vinna den självständighet gent emot statens övriga verk, att ej en omläggning i angivna riktning utan alltför stora svårigheter skulle kunna verkställas. Det vore närmast att betrakta som en återgång till förutvarande förhållanden. Att besparingar och förenklingar, så nödvändiga i betraktande av det nuvarande statsfinansiella läget, härigenom skulle uppstå, ligger i öppen dag.

De organ, som särskilt måste anses lämpade för att övertaga de uppgifter, som för närvarande åligga kontrollstyrelsen, äro givetvis finansdepartementet och socialstyrelsen. Av instruktionen för kontrollstyrelsen framgår, att ett intimt samarbete existerar mellan styrelsen och finansdepartementet. Så har styrelsen bland annat att till chefen för nämnda departement avgiva berättelse *dels* angående tillverkningen av brännvin, maldrycker och socker ävensom angående tobaksodlingen i riket, *dels* angående rusdrycksförsäljningen och *dels* över styrelsens verksamhet såsom uppsiktsmyndighet i fråga om handeln med skattefri sprit och vissa alkoholhaltiga preparat. Till finansdepartementet skall styrelsen därjämte månadsvis insända uppgifter

över statsverkets inkomster av tillverkningen av brännvin, maldrycker och socker. Vidare åligger det överdirektören eller annan ledamot eller tjänsteman i kontrollstyrelsen, som Kungl. Maj:t förordnar, att biträda chefen för finansdepartementet med beredande till underdånig föredragning på Kungl. Maj:ts prövning och avgörande ankommande mål och ärenden, tillhörande förvaltningsområden, i avseende på vilka kontrollstyrelsen enligt meddelade bestämmelser har att utöva inseende eller eljest taga befattning.

Även med socialstyrelsen har kontrollstyrelsen närmare kontakt, då vid föredragning och avgöranden inom kontrollstyrelsen av frågor, som beröra den sociala uppsikten över rusdrycksförsäljningsbolagen, representant från socialstyrelsen äger närvara och deltaga i överläggningen.

Det är givetvis omöjligt att i en motion framlägga ett i detalj utarbetat positivt förslag till hur kontrollstyrelsens ärenden efter indragning av ämbetsverket borde fördelas å andra statens organ. Följande riktlinjer torde dock kunna angivas. Avdelningarna för kontroll över tillverkningsavgifter och avdelningen för ärenden angående skattefri sprit m. m. skulle inflyttas i finansdepartementet eller möjligen handelsdepartementet, där en byrå är fullt tillräcklig att handhava dessa ärenden. Den möjligheten föreligger ock att i analogi med förhållandena i Danmark och Norge lägga överinseendet av kontrollen vid tillverkningen och beskattningen av brännvin, maldrycker, socker o. d. å tullverket, då redan nu en del av kontrollen och beskattningen å socker ligger hos tullverket. Kontrollen över tobaksodlingen i riket torde ock kunna övertagas av nämnda verk.

Till socialstyrelsen bör kunna förläggas kontrollstyrelsens nuvarande avdelning för rusdrycksförsäljningen, varvid socialstyrelsens första byrå skulle övertaga hela denna avdelnings funktion med undantag av bearbetningen av statistiska uppgifter, vilken förlägges till socialstyrelsens femte byrå i den mån bearbetningen av uppgifterna, såsom fallet är med fylleristatistiken, icke redan förut ålegat nämnda byrå. Socialstyrelsen borde även handhava den ekonomiska kontrollen över systembolagen, enär det icke torde vara ur praktisk synpunkt lämpligt att skilja denna ifrån den sociala kontrollen över systembolagen.

De uppgifter, som åligga kontrollstyrelsens laboratorium, torde lätt kunna överflyttas å andra statens verk, där laboratorier finnas, exempelvis tullverket eller statens provningsanstalt.

Då finansministern anbefallt ämbetsverken att avgiva yttrande och förslag angående de begränsningar av ej nödvändiga eller alltför kostsamma arbetsuppgifter, som kunna genomföras, och det enligt vårt för-

menande inom kontrollstyrelsens arbetsområde finnas åtskilliga arbetsuppgifter av berörda art, bör en undersökning i nämnda syfte vara mycket lämplig att verkställa i sammanhang med överflyttning av kontrollstyrelsens ärenden å andra statens organ.

Det är vår övertygelse, att en omläggning av kontrollstyrelsens uppgifter på sätt vi ovan skisserat skall leda till betydliga förenklingar å hithörande område av statsförvaltningen och därigenom också till avsevärda besparingar, och detta utan att kontrollen ur nykterhetssynpunkt behöver äventyras eller åsidosättas. Tidpunkten för en indragning av kontrollstyrelsen är därjämte nu så till vida särskilt lämplig, som den nuvarande chefen inom detta år uppnår pensionsåldern, i följd varav indragning av posten låter sig utan svårighet genomföras.

På grund av vad vi sålunda anfört och med understrykande av nödvändigheten utav att på alla sätt förenkla och förbilliga statsförvaltningen få vi hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande av förslag till sådan ändring i gällande bestämmelser rörande kontrollen å tillverkning och försäljning av spritdrycker och maldrycker, socker m. m., att kontrollstyrelsen må upphöra och dess arbetsuppgifter överflyttas till andra statsförvaltningens organ.

Stockholm den 20 januari 1923.

Edvard Lithander.

G. Björkman.

Carl A. Andersson.

N. E. Nilsson.

Erik Nylander.

Nils Holmström.

Oscar Lundquist.

A. Henrikson.

H. Kinmanson.

David Norman.
